

# FLACĂRA IUBIRII

---

O TEOLOGIE A DUHULUI SFÂNT

---

CLARK H.  
PINNOCK

IMAGO DEI  
ORADEA, 2016

**Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României**

**PINNOCK, CLARK H.**

**Flacăra iubirii: o teologie a Duhului Sfânt** / Clark H. Pinnock. -  
Oradea : Imago Dei, 2016

ISBN 978-606-8314-26-6

284

Originally published by InterVarsity Press as *Flame of Love*,  
by Clark H. Pinnock. Copyright © 1996 by Clark Pinnock.  
Translated and printed by permission of InterVarsity Press, P.O. Box 1400,  
Downers Grove, IL 60515, USA. [www.ivpress.com](http://www.ivpress.com)

*Flacăra iubirii: o teologie a Duhului Sfânt*  
Clark Pinnock

Editura Imago Dei  
str. Pascal, nr. 18, X 84, ap. 7  
410444 Oradea, Bihor, România  
Tel.: 0359-422337  
E-mail: [office@imagodei.ro](mailto:office@imagodei.ro)  
Pagina web: [WWW.IMAGODEI.RO](http://WWW.IMAGODEI.RO)

*Orice reproducere sau selecție de texte din această carte  
este permisă doar cu aprobarea în scris a Editurii Imago Dei.*

Traducerea: Marcel Eugen Budea  
Tehnoredactarea și coperta: Marcel Eugen Budea

ISBN 978-606-8314-26-6

*„Duhule Sfinte, înnoiește-Ți minunile în ziua  
de azi ca într-o nouă zi de Rusalii!”*

— PAPA IOAN AL XXIII-LEA

*Dedic această carte lui  
Richard Foster, Charles Nienkirchen,  
Jim Houston și preaiubitei mele soții Dorothy,  
care, împreună cu alții,  
m-au provocat să devin pasionat de Duhul  
și să trăiesc în prezența lui Dumnezeu.*



<i>Introducere</i> .....	7
<b>1 DUHUL ȘI TRINITATEA</b> .....	19
<i>Chipul Duhului în comuniunea Sfintei Treimi</i>	
<b>2 DUHUL ÎN CREAȚIE</b> .....	49
<i>Duhul ca Domnul și Dătătorul vieții, care atinge creația și o îndreaptă spre împlinire</i>	
<b>3 DUHUL ȘI CRISTOLOGIA</b> .....	79
<i>Duhul L-a uns pe Isus din Nazaret pentru a vindeca stricăciunea umană din interiorul ei și a realiza ispășirea</i>	
<b>4 DUHUL ȘI BISERICA</b> .....	113
<i>Duhul locuiește Biserica și este prezent în mod sacramental și carismatic pentru a o împuternici în vederea misiunii</i>	
<b>5 DUHUL ȘI UNIREA</b> .....	149
<i>Scopul mântuirii este de a trăi într-o unitate iubitoare cu Dumnezeu și de a fi părtași la natura triună prin Duhul</i>	
<b>6 DUHUL ȘI UNIVERALITATEA</b> .....	187
<i>Dumnezeu dorește ca toți să fie mântuiți și, prin Duhul, El este lângă fiecare persoană de pretutindeni</i>	
<b>7 DUHUL ȘI ADEVĂRUL</b> .....	219
<i>Duhul călăuzește Biserica în adevăr pe cărarea misiunii, împuternicind-o să fie relevantă și rodnică</i>	
<i>Concluzie</i> .....	251
<i>Note</i> .....	253



## Introducere

Duhul Sfânt e greu de descris, dar e profund și vrednic de adorare. Dacă Tatăl indică spre realitatea ultimă și Fiul oferă indiciul spre taina divină, Duhul condensează proximitatea puterii și prezenței lui Dumnezeu. Sfântul Ioan al Crucii (născut în 1542) numește cu competență Duhul o flacără vie a iubirii și celebrează darul vioi, tandru, vesel, și personal al lui Dumnezeu.

Acum, în timp ce începem, să spunem: Bine-ai venit, Duhule Sfinte, vino și eliberează-ne! Fie ca fiecare să prindă flacăra vie și să fie fermecat de dragostea Ta! Fie ca sufletele noastre să se aprindă și să ardă cu focul Tău! Ajută-ne să depășim starea aceasta în care am uitat de Duhul!!

În 23 ianuarie 1959, anunțând planurile pentru Conciliul Vatican II, papa Ioan al XXIII-lea s-a rugat ca ferestrele Bisericii să se deschidă pentru suflarea lui Dumnezeu, care, spera el, va îndepărta orice lăncezire și va declanșa înnoirea înviorătoare. Aproape 30 de ani mai târziu, în 1986, papa Ioan Paul al II-lea a semnat o enciclopică numită *Despre Duhul Sfânt în viața Bisericii și în lume*, în care îi îndemna pe creștini să acorde atenție Duhului în timp ce se pregătesc să intre în cel de-al treilea mileniu. În ea scria: „Acum când secolul XX se apropie de final și ne apropiem de cel de-al treilea mileniu de la venirea lui Isus Cristos în lume, și când privim spre marele jubileu în care Biserica va sărbători acest eveniment,

mintea și inima Bisericii se întorc spre Duhul Sfânt.“ Ne unim glasurile cu glasul lui și ne întoarcem inimile și mințile spre cea de-a treia tainică persoană a dumnezeirii.<sup>2</sup>

La sfârșitul vieții Sale, teologul elvețian Karl Barth a simțit nevoia unei teologii mai satisfăcătoare a Duhului (uneori numită „teologia celui de-al treilea articol“ datorită poziției pe care o are Duhul în Crez). Dacă ar fi simțit mai devreme această nevoie, poate că teologia lui Barth ar fi fost mai puternică și poate că i-ar fi permis să facă o judecată mai îngăduitoare teologilor liberali și aprecierii pe care o acordă aceștia rolului experienței. În cartea *The Spirit of Love*, este evident că Jürgen Moltmann se distanțează de critica pe care o face Barth experienței religioase și se străduiește să recupereze o bază mai experiențială pentru doctrina Duhului.<sup>3</sup> Deși în prezent doctrina este mai puțin neglijată, încă mai trebuie să se scrie pe acest subiect – există adevăruri care trebuie redescoperite și posibilități de explorat. Departate de a fi un subiect neînsemnat sau izolat în teologie, Duhul este un subiect important, oferind de fapt un punct de vedere pentru analizarea întregii perspective a adevărului creștin.<sup>4</sup>

Cum de s-a neglijat un subiect atât de bogat? Despre alte subiecte există așa de multe volume în tradiție încât cineva s-ar putea simți copleșit, dar nu despre acesta. Lucrările privitoare la acest subiect sunt relativ rare. Neglijarea ar putea fi într-o măsură mai mică o problemă în Ortodoxie decât în tradițiile occidentale, dar cu siguranță că locul Duhului a fost redus atât în teologia catolică, cât și în cea protestantă.<sup>5</sup> Reflecția asupra Duhului a rămas mult în urma reflecției asupra altor teme. Chiar în crezurile folosite în est și vest, referințele la Duhul sunt scurte și ocazionale, uneori părând chiar superficiale. În liturghie putem găsi multe rânduri care-L laudă pe Tatăl și pe Fiul, urmate de expresia „și pe Duhul Sfânt“ ca un fel de gând întârziat.

Limbajul nostru este adesea revelator – Duhul este a treia persoană și ocupă locul trei. Uneori Duhul ar putea părea un apendice la doctrina despre Dumnezeu și s-ar putea crede că are o relație neclară, fantomatică, slabă în cadrul Trinității. În calendarul Bisericii, cu greu Rusaliile s-ar putea compara cu sărbătoarea Crăciunului sau a Paștelor. Chiar mai grav, ar putea fi uitată cu totul, eclipsată de Ziua mamei sau de o altă sărbătoare culturală. E timpul



să acordăm atenție nemulțumirii exprimate de creștinii răsăriteni că creștinii occidentali au împins Duhul spre marginile Bisericii și L-au subordonat misiunii Fiului.

Într-o anumită măsură, această lipsă ar putea reflecta nu doar neglijarea, dar și cantitatea mică de învățătură biblică. De exemplu, rolul Duhului în creație este crucial din punct de vedere teologic, dar nu este discutat des sau pe larg în Scripturi. Cu toate acestea, este important să extragem adevărul, chiar dacă el este mai puțin atestat. S-ar putea ca Biblia să fie ca acele pește care, atunci când i s-a cerut să-și descrie mediul, n-a spus prea multe despre apă.

În tradițiile occidentale Duhul tinde să fie limitat la Biserica instituțională și să fie văzut doar ca puterea de mântuire, nu și ca puterea creației. Am pus accentul pe predicare și pe cler în detrimentul Duhului. Ne-am prețuit atât de mult versiunile privitoare la bunăcuviință și ordine încât revărsarea Duhului reprezintă o amenințare. Multora le este teamă de Duhul, ca nu cumva lumea lor să fie clătinată și să fie prinși în joaca de sabat a lui Dumnezeu. Așa de des punem bariere Duhului și înăbușim glasurile care ne vorbesc de deschidere și sărbătorire. Poate că „neglijarea“ este un mod prea amabil de a ne referi la problemă. Nu putem exclude nici posibilitatea ca uneori să stingem Duhul.

Neglijarea nu se învinge ușor, dar poate că dacă vom prezenta câteva reflecții, vor decurge unele discuții care vor duce la o reformă. Capitolele acestei cărți scot la iveală temele discutate: identitatea Duhului în cadrul Trinității (capitolul unu), puterea Duhului în creația continuă (capitolul doi), misiunea comună a Fiului și a Duhului în ispășire (capitolul trei), prezența lui Dumnezeu în dimensiunile sacramentală, carismatică și diaconală a vieții Bisericii (capitolul patru), mântuirea privită drept calea împuțernicită de Duhul spre unirea cu Dumnezeu (capitolul cinci), anticiparea universală a Duhului care acordă har oricărui om oriunde s-ar afla (capitolul șase) și călăuzirea pe care o oferă Duhul Bisericii în dezvoltarea doctrinei și misiunii (capitolul șapte).

Duhul provoacă teologia în numeroase aspecte – asta ar putea explica parțial neglijența noastră. Dar să lăsăm ca provocările să ne stimuleze creșterea ca ascultători ai Cuvântului lui Dumnezeu. Să cerem ca lumina să cadă peste doctrinele noastre creștine fundamentale atunci când sunt privite din perspectiva Duhului.<sup>6</sup>

Cartea aceasta este o teologie a Duhului și ea prezintă imaginea de ansamblu, nu fiecare temă de interes pasager. O astfel de analiză necesară atinge alte teme centrale în teologie, deoarece acționează ca un magnet care provoacă convergența altor doctrine.

Cu toate că această carte nu prezintă mărturia unei vieți, sper că cititorul își va da seama cât de îndrăgostit sunt de Dumnezeu și cât de multă utilitate practică există într-o teologie mai corectă. Teologia de slabă calitate ne poate răni, căci vom rata unele înviorări ale Duhului acolo unde nu le așteptăm și nu vom fi deschiși față de ele din cauza unei hărți doctrinare greșite. Pe de altă parte, dacă identificăm locurile și situațiile unde ar trebui să ne așteptăm ca Duhul să fie la lucru, ochii noștri vor putea fi deschiși față de noi posibilități. O persoană care nu se așteaptă ca Duhul să fie activ în creație, de exemplu, nu va fi atentă la astfel de activități în natură și, prin urmare, va fi sărăcită. La fel, o persoană care nu e conștientă de gama largă a darurilor spirituale care sunt disponibile nu va fi deschisă să primească sau s-ar putea să nu aprecieze anumite daruri. Așadar, cartea aceasta, deși nu prezintă mărturia unei vieți, îi poate ajuta pe oameni să depășească o limitare a Duhului, identificând anumite zone și moduri de lucru ale Duhului acolo unde ei nu le-au căutat.

Experiența religioasă are nevoie de teologie bună așa cum un călător are nevoie de o hartă de încredere. Un călător cu mult entuziasm, dar care nu are nicio hartă care să-i ghideze călătoria este o persoană cu care e periculos să călătorești. V-ați putea pierde amândoi extrem de ușor.<sup>7</sup>

## **Minte și inimă**

În teologie, mintea și inima – studiul și rugăciunea – sunt ambele importante. Cu mintea analizăm datele, în timp ce așteptăm iluminarea în inimă. Punem adevărurile descoperite în Cuvântul lui Dumnezeu în sanctuarul sufletului pentru meditare. Mintea se ocupă de analiză, iar inima visează și ascultă vocea lui Dumnezeu. Una dintre binecuvântările venirii Duhului la Rusalii a fost să ne dea capacitatea de a visa și a avea viziuni (Fapte 2:17-18). Duhul ne face să ne deschidem față de noi orizonturi și noi posibilități. Suntem întăriți cu speranța de a transcende situațiile și limitările.

Prin urmare este important să experimentăm Duhul și să reflectăm asupra experienței noastre.

În noul legământ, oamenii au Legea lui Dumnezeu scrisă în inimile lor și nu e nevoie să-i învețe cineva datorită cunoașterii lui Dumnezeu pe care o au instinctiv (Ier. 31:33-34). În cuvintele lui Isaia: „Iar dacă vă veți întoarce fie spre dreapta, fie spre stânga, veți auzi înapoia voastră o voce, spunând: «Aceasta este calea! Mergeți pe ea!»” (30:21).

Fie ca, în scriere și în lectură, să combinăm analiza și contemplarea. S-o imităm pe Maria, mama Domnului nostru, care a prețuit cuvintele auzite și medita la ele în inima ei (Luca 2:19, 51). Inima nu ne oferă noi informații, dar ne conduce la o familiarizare mai bună cu tainele divine și la o sensibilitate mai mare față de relevanța lor. Trebuie să-L ascultăm pe Duhul dacă sperăm să prindem semnificația a ceea ce credem. Fie ca teologii să păstreze momentele de tăcere în prezența lui Dumnezeu așa cum fac bătrânii și îngerii din cer, meditând la tot ceea ce aud (Apoc. 8:1).<sup>8</sup>

La un nivel, Scripturile ne informează mintea și ne oferă învățatură inteligibilă pentru o mai bună înțelegere. Duhul este greu de definit, dar, de asemenea, este inteligibil. Scripturile ne oferă indiciile cele mai clare pentru înțelegere, și este responsabilitatea noastră să pricepem ceea ce poate fi cunoscut de minte. Așadar, vom săpa adânc în mărturia Scripturii și în înțelegerile Bisericii ecumenice, universale în spațiu și timp, și ne vom implica în multe provocări și discuții care merită osteneala. Poate că subiectul e tainic, dar nu e obscur, nici dincolo de orice explicație.<sup>9</sup>

Pe de altă parte, nu putem înțelege subiectul în întregime cu rațiunea. Duhul nu poate fi întemnițat în concepte. Duhul poate fi cunoscut prin rugăciune și prin studiu. Biblia conține puține afirmații abstracte despre Duhul, dar multe simboluri precum apa, vântul și focul. Astfel de imagini, deși pot fi studiate, trebuie să fie însușite de inimă. Cărarea meditației trebuie să fie urmată de o abordarea metodică.

Pentru a cunoaște Duhul trebuie să devenim oameni ai rugăciunii care sunt dispuși să se supună într-o deschidere completă față de Dumnezeu. Așteptarea în tăcere și receptivitatea răbdătoare va cultiva o cunoaștere mentală a Dăătorului vieții. Teologia trebuie întotdeauna să fie mai mult decât rațională, în special în cazul

acesta. Căci noi vorbim de o realitate care este activă în viețile noastre și care nu poate fi captată în întregime prin mijloace cognitive. Există profunzimi ale tainei care nu pot fi accesate doar prin rațiune. La fel ca studierea pasajelor din Scriptură care vorbesc despre Duhul, trebuie să ne rugăm și să fim deschiși, dorind să ne îndrăgostim de Cel care ne eliberează și ne surprinde, ne delectează și ne caută, ne dă putere și ne purifică. Trebuie să fim sensibili față de lucrurile care pot fi înțelese doar spiritual (1 Cor. 2:14).

Să învățăm să operăm simultan pe două niveluri. Chiar în timp ce gândim, în adâncul ființei noastre putem fi într-un duh de rugăciune și putem fi receptivi la suflarea divină.<sup>10</sup>

### Vorbind despre Duhul

Dimensiunea inimii intră imediat în joc. Dintre toate temele teologice, Duhul este cel mai evaziv. Cunoașterea Duhului este experiențială și tema este orientată mai mult spre transformare decât informare.

Așadar, cum prindem suflarea Duhului? Cum vorbim de puterea care dă înțelegere sau transmite în cuvinte energiile necreate ale lui Dumnezeu? Cum definim Duhul? Este dificil să vorbim despre vreuna dintre persoanele divine, deoarece ele transcend lumea și pun la încercare puterile rațiunii. Totuși, este mai ușor să vorbim despre Tatăl sau despre Fiul, cel puțin datorită imaginilor mai familiare folosite în aceste desemnări. Însă Duhul prezintă o provocare unică în ceea ce vorbește limbajul. Cum se poate reda realitatea care este vânt, foc, suflare, viață – tangibil, totuși intangibil; nevăzut, totuși puternic; inexprimabil, totuși intim; plin de putere, totuși blând; demn de încredere, totuși impredictibil; personal, totuși impersonal; transcendent, totuși imanent?<sup>11</sup>

Unele lucruri sunt clare. Termenii principali folosiți pentru Duhul în ebraică și greacă sunt suflare, aer, vânt, furtună – intensitatea depinzând de context. Poate fi o suflare blândă (Ioan 20:22), un vânt puternic (Ex. 15:8), o adiere răcoritoare (Gen. 3:8). Mai presus de toate, Duhul este transcendent și divin; este energia vieții înseși și este prezent în natură și în istorie. Lucrul cel mai minunat, Duhul reprezintă fața lui Dumnezeu întoarsă spre noi și prezența lui Dumnezeu care rămâne cu noi, agentul prin care Dumnezeu Își

întinde mâna spre noi și ne atrage spre El, puterea care creează și vindecă.

Cu toate că vorbim de Duhul ca fiind a treia persoană, din perspectiva experienței, Duhul este prima, deoarece Duhul este Cel care ne ajută să experimentăm mișcarea lui Dumnezeu și apropierea de El. Prin Duhul simțim căldura iubirii lui Dumnezeu și focul care ne aprinde inimile. Prin Duhul bem din fântânile de apă vie și primim harul care este revărsat. S-ar putea să nu fim în stare să-L cunoaștem pe Dumnezeu prin simțurile noastre limitate, însă cu siguranță Îl putem iubi pe Dumnezeu și Îl putem dori pe El și voia Sa.<sup>12</sup>

Duhul este extazul vieții divine, legătura dragostei în Trinitate și revărsarea lui Dumnezeu în exterior. Duhul susține relațiile de dragoste din interiorul Trinității (imamente) și, de asemenea, implementează harul Trinității (economice) în creație și istorie. Moltmann ne oferă această captivantă definiție: „Duhul este prezența iubitoare, autorevelatorie și care se revărsă în exterior a vieții divine veșnice a Dumnezeului triun.” Prin Duhul, Dumnezeu Se apropie de creatura Sa și mediază cunoașterea divinității în sute de mii de modalități.<sup>13</sup>

### **Să folosim genul masculin, feminin sau neutru?**

Mulți oameni sunt preocupați de gen și teologie și, prin urmare, de chestiunea ce gen ar trebui să folosim pentru Duhul. Duhul nu are un anumit gen, așa cum au Tatăl și Fiul. Termenul ebraic (*rûah*) este (de obicei, dar nu întotdeauna) de gen feminin, totuși faptul acesta n-ar trebui privit ca fiind foarte semnificativ, căci caracterul personal referitor la Duhul este relativ nedevelopat în Vechiul Testament. Dacă Noul Testament ar fi scris în limba ebraică, acolo unde personalitatea Duhului devine clară, poate că lucrurile ar fi fost diferite – poate că s-ar fi folosit pronumele feminin. Însă în Noul Testament, în limba greacă, *Duhul* (*pneuma*) e de gen neutru și predomină forma neutră. De asemenea, *Duhul* este de gen neutru și în engleză, ceea ce ne permite folosirea pronumelui neutru *it*. Folosirea pronumelui masculin pentru Duhul este rară în Biblie, excepție făcând situația în care Ioan îl folosește deoarece titlul *Paraclet* [*Mângâietorul*] este masculin (Ioan 14:26; 15:26; 16:13-14).

Scripturile nu lămuresc chestiunea pronumelor, ci o lasă deschisă. Este permisă folosirea oricărui pronume: masculin, feminin sau neutru. Vorbitorii de limbă engleză au obiceiul de a se referi la Duhul folosind pronumele masculin nu deoarece Biblia face așa, ci datorită tradiției. În latină Duhul este de gen masculin și asta ne-a influențat. Folosirea pronumelui masculin ni se pare corectă, însă nu avem temeiul biblic necesar pentru lucrul acesta.<sup>14</sup>

Așadar, cum ar trebui procedat? Evitarea tuturor pronumelor ne-ar forța să apelăm la perifraze greoaie. Folosirea pronumelui neutru este corectă din punct de vedere gramatical, pe baza termenului grecesc, însă ar putea diminua personalitatea Duhului. În cartea Faptele Apostolilor, de exemplu, Duhul este prezentat ca un personaj sau un agent în narațiune. Duhul nu pare a fi ceva impersonal. Ucenicii au fost conduși de Cineva, nu de ceva. Este corect să folosești pronumele de gen neutru pentru Duhul care vorbește și poate fi întristat?

S-ar putea reveni la pronumele masculin care, deși destul de rar în textul biblic, este folosit de Ioan, este în acord cu limba latină și este frecvent în tradiția vestică. Însă dezavantajul, în opinia mea, este că în cazul acesta toate cele trei persoane ale Trinității ar fi desemnate de pronume masculine. Nu există nicio problemă în sensul că Dumnezeu este dincolo de gen, dar asta conduce la descrierea Trinității folosind un limbaj exclusiv masculin, un lucru pe care revelația nu-l cere, iar sensibilitățile moderne nu-l acceptă ușor.<sup>16</sup>

Dar ce putem spune despre folosirea pronumelui feminin? N-ar fi prima dată când ar fi folosit. Afrahat a scris în *Demonstration* 6:14: „Prin botez primim Duhul lui Cristos și în momentul când preoții invocă Duhul, El deschide cerurile și coboară și plutește peste ape, iar cei ce se botează se îmbracă cu El.” Termenul Duhul în siriacă (ca în ebraică) era de genul feminin. Poate că e timpul să urmăm exemplul lui Afrahat. Asta ar introduce pronumele feminin în vorbirea despre Dumnezeu într-un mod ortodox.<sup>17</sup>

Folosirea pronumelui feminin ar ține cont de femininul ebraic și ar onora prerogativele feminine ale Duhului, precum nașterea, creșterea, întristarea și ocrotirea. De asemenea, ar recunoaște Duhul ca fiind asociat cu imagini feminine precum înțelepciunea și prezența shekinah. Duhul crește receptivitatea în inimile noastre

vizavi de Tatăl și adesea pare feminin în experimentare – venind ca un porumbel blând, o mamă-vultur și o dragoste revărsată. Unii mistici precum Sfânta Teresa și Ioan al Crucii se simt liberi să folosească imagini ca hrănirea sufletului pe pieptul lui Dumnezeu, primind hrană din laptele Lui spiritual. Așadar, ar părea rezonabil să folosim pronumele feminin pentru Duhul: „Duhul mângâie, încurajează, dorește fierbinte și determină nașterea. Majoritatea lucrărilor Duhului sunt cel mai bine exprimate de o terminologie feminină.”<sup>18</sup>

Însă există obiecții valide. Pe lângă faptul că nu suntem obișnuiți să auzim vorbindu-se despre Duhul în felul acesta, folosirea pronumelui feminin n-ar fi întotdeauna cea mai bună alegere. De exemplu, folosirea pronumelui neutru este adesea potrivită, iar Ioan alege să folosească pronumele masculin. Nu dorim să ne referim la Duhul doar într-un mod feminin, de parcă n-ar fi posibile nuanțe masculine sau neutre. Dacă s-ar proceda așa, lucrul acesta ar putea determina pe cineva să ignore dimensiunile feminine ale Tatălui și ale Fiului. Nu se dorește să se poziționeze feminitatea Duhului împotriva nonfeminității Tatălui și a Fiului. Noi, ființele umane, suntem bărbați și femei creați după chipul Dumnezeului trium, Tatăl, Fiul și Duhul Sfânt. Folosirea pronumelui feminin ar putea proiecta asupra Duhului o persoană feminină sau ar putea fi un șablon cu privire la așa-numitele trăsături feminine.<sup>19</sup> Se creează confuzie atunci când Duhul determină zămisirea lui Isus în Maria și când Biserica este prezentată așa de des drept partenera feminină a lui Dumnezeu. Ar trebui să ne imaginăm Duhul ca făcând pe împăciuitoarea într-o comunitate de bărbați? Nu, folosirea exclusivă a pronumelui feminin ar crea mai multe probleme decât ar rezolva.

Recunosc că ceva în mine dorește să folosească pronumele feminin, deoarece această utilizare pare a capta grația Duhului și este un mod ortodox de a folosi limbajul feminin cu privire la Dumnezeu. Din punct de vedere politic, ar comunica feministelor din biserică faptul că suntem preocupați de această problemă și că ar trebui să se facă pași în direcția aceasta. Problema este, care sunt acești pași?

În mod clar este o chestiune ce necesită discuții și reflecții suplimentare. Dilema noastră s-ar putea datora parțial faptului că

Duhul este evaziv și nu poate fi definit exact. Dar simbolurile nu sunt statice și despre Duhul se poate vorbi în diferite moduri, în funcție de context.<sup>20</sup> Studiul acesta, așadar, va folosi în general pronumele masculin pentru Duhul, însă sper că acesta va fi citit în lumina preocupărilor pe care le-am prezentat.

### **Privind înainte**

Mark Noll a observat absența unei gândiri evanghelice cu privire la știință și politică, însă el exceptează teologia de această acuzație. N-ar fi trebuit s-o facă. În ce privește doctrina Duhului, teologia evanghelică a avut prea mult tendința de a fi superficială și lipsită de creativitate. Cel puțin în relația cu acest subiect, am neglijat foarte multe.<sup>21</sup>

Această carte nu este de fapt un studiu biblic, ci merge dincolo de exegeză spre reflecția istorică și teologică. E important ca, după examinarea textului, să facem un pas în spate și să evaluăm ceea ce am descoperit. Exegeza singură nu ne poate oferi perspectiva completă cerută de Biserică. Ar trebui să existe o arie mai largă de investigație care ține cont și de alte dimensiuni – istorică, teologică, filozofică, culturală și mistică.

Aceasta este o teologie sistematică a Duhului care examinează viziunea creștină din perspectiva Duhului. Este o analiză doctrinară și nu o carte care prezintă o mărturie sau un program de înnoire congregațională. Teologia ar trebui să fie un răspuns credincios și creativ la canonul scriptural. Dorința mea nu este de a repeta ceea ce au spus alții, ci de a descoperi aplicații și înțelegeri proaspete de la Domnul pentru vremea noastră.<sup>22</sup>

Această carte este catolică în sensul că respectă credințele și practicile Bisericilor istorice. Adevărurile despre Duhul sunt răspândite prin segmentele unei Biserici divizate și trebuie să fie adunate de peste tot. Suntem legați în Duhul de credincioșii de pe fiecare continent și din fiecare secol. Prin urmare, am săpat în comorile tradițiilor catolice și ortodoxe așa cum nu am mai făcut înainte și am descoperit afinități care m-au surprins și m-au încântat.<sup>23</sup>

De asemenea, această carte este evanghelică în sensul că eu găsesc valoare în mărturia Reformei și în experiența evanghelistului modern, unde am venit la credință. În același timp, cartea



## INTRODUCERE

continuă confruntarea mea cu unele aspecte ale evanghelismului și continuă căutarea mea pentru o teologie nondeterministă. Mai mult, este carismatică, deoarece celebrează pentecostalismul ca o revărsare puternică a Duhului în secolul XX. Eu cred că acesta este cel mai important eveniment din creștinismul modern.<sup>24</sup>

În cultura modernă există un interes crescut față de spiritualitate și experiența religioasă, datorat, fără îndoială, uscăciunii extreme a secularismului. Oamenii nu pot sta prea mult fără să-și pună întrebări cu privire la semnificație și transcendență. Statisticile bisericești oscilează, însă interesul față de întrebările ultime rămâne ridicat.

Dacă creștinii doresc să fie eficienți în misiune, trebuie să ofere o credință care este vie și plină de viață. Oamenii doresc să-L întâlnească pe Dumnezeu și nu vor fi satisfăcuți cu o religie care doar predică și face morală. Cunoașterea *despre* Dumnezeu nu înseamnă cunoașterea *lui* Dumnezeu. Creștinismul s-a născut la Rusalii, deoarece atunci s-a pus o întrebare cu privire la o experiență transformatoare: „Ce vrea să zică aceasta?” (Fapte 2:12). Discursul despre Dumnezeu devine ceva semnificativ doar dacă are loc o întâlnire reală cu Dumnezeu. Doar acordând atenție Duhului vom putea fi în stare să trecem dincolo de religia sterilă, raționalistă și lipsită de putere, și să recuperăm intimitatea cu Dumnezeu după care tânjește generația noastră.

Fie ca Duhul să aprindă un foc în noi toți și să pună în noi dorința ca puterea iubirii să fie turnată în inimile noastre. Strigăm și noi împreună cu profetul: „O! de ai despica cerurile și Te-ai coborî!” (Is. 64:1).<sup>25</sup>



## CAPITOLUL 1

# DUHUL ȘI TRINITATEA

În încercarea de a prezenta o imagine a Duhului, să începem cu doctrina despre Dumnezeu și să ne concentrăm pe vitalitatea Trinității și pe identitatea Duhului în cadrul unei relaționări iubitoare. Să privim Duhul drept Cel ce leagă părtășia iubitoare care este Dumnezeu și care ne asigură accesul la Tatăl prin Fiul (Efes. 2:18). Duhul pornește în căutarea creaturilor, le ajunge din urmă și le aduce acasă la dragostea lui Dumnezeu.

Aproape orice altceva voi avea ocazia să vă spun va izvorî din această ontologie. Duhul este în esență puterea neașteptată a creativității care aruncă lumea în extaz și simulează în ea un ecou al relațiilor din interiorul dumnezeirii, căutând permanent avansarea planurilor lui Dumnezeu. Duhul duce la îndeplinire planurile lui Dumnezeu în direcția noii creații și a unirii cu Dumnezeu prin călătoria participatorie a lui Isus Cristos. De asemenea, Duhul face ca lucrarea de răscumpărare a lui Cristos să fie universal accesibilă și cultivă unitatea în diversitate în mijlocul Trupului fărâmițat al lui Cristos.

Începem cu identitatea Duhului ca o persoană divină într-o Trinitate comunională și cu vivacitatea deplină a lui Dumnezeu. Conform Evangheliei, Dumnezeu este o comuniune de persoane iubitoare, revărsarea vieții comune care creează și susține universul. Primii teologi au vorbit despre natura divină ca un dans, o mișcare în cerc a vieții întreite, o apropiere și o îndepărtare a persoanelor și o raportare îndurătoare față de creație. Începem cu identitatea Dumnezeului trium și cu prezența Duhului în comunitate ca extazul vieții.<sup>1</sup>

### De ce începem de aici?

Acesta nu este un subiect ușor; cineva s-ar putea întreba de ce începem de aici. Procedez așa deoarece identitatea triumă a lui Dumnezeu și Duhul ca legătură a iubirii stă la baza multor lucruri pe care vreau să le spun. De asemenea, este un adevăr practic, căci claritatea cu privire la Ființă (ontologia) ne ajută să înțelegem nu doar cine este Dumnezeu, dar și cine suntem noi și în ce fel de lume locuim. Înțelegerea creștină a lui Dumnezeu ca raționalitate pură este o contribuție atât de uimitoare pentru înțelegerea omului cu privire la chestiunile ultime încât trebuie să fie pusă pe primul loc.<sup>2</sup>

Teologia trebuie să renunțe la anumite obiceiuri legate de acest subiect. Adesea, apărând doctrina Trinității de diferitele ei respingeri, teologii au ajuns mulțumiți de sine și nu au mers mai departe, încercând să facă doctrina inteligibilă. Ca să spun așa, teologii s-au uitat îndelung la o comoară neprețuită, o exprimare a esenței relaționale a lui Dumnezeu, dar nu i-au înțeles imensa valoare în termenii proclamării. O astfel de scăpare înseamnă a trece cu vederea un aspect important al frumuseții Domnului.<sup>3</sup>

Deoarece adesea chestiunea a fost nedescifrată, noi trebuie să reflectăm teologic asupra semnificației Trinității. Sper să contrazic impresia că, deși Trinitatea este o credință importantă care trebuie să fie acceptată de oricine pentru a fi ortodox [aici termenul ortodox se referă la credința curată din primele secole de creștinism – nota trad.], ea nu este o credință pe care ar trebui să te aștepți s-o poți înțelege. Există un aforism care spune: „Încearcă să explici Trinitatea și-i vei pierde mințile; încearcă s-o negi și-ți vei pierde sufletul.” Acest aforism transmite un mesaj sumbru cu privire la